

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

Навчально-наукового
інституту педагогіки і психології

Світлана КОНДРАТЮК

28 серпня 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГЕНДЕРНІ ПРАКТИКИ В СУЧАСНІЙ СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ**

галузь знань 23 Соціальна робота
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 231 Соціальна робота
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Соціальна робота
другого (магістерського) рівня вищої освіти
(назва)

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННПП

28 серпня 2024 р.

Голова _____

Юлія БОНДАРЕНКО, доктор
педагогічних наук, професор

СУМИ 2024

Розробники:

ЛУЦЕНКО ОЛЕНА АНАТОЛІЇВНА, кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри соціальної роботи і
менеджменту соціокультурної діяльності

Протокол № 1 від 28 серпня 2024 року.

Завідувач кафедри
канд. пед. наук, доцент

Анжела ПОЛЯНИЧКО

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	(Вказати освітній ступінь)	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
II -й		II -й	
Семестр			
Загальна кількість годин – 90		III-й	III-й
		Лекції	
		16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		_ год.	_ год.
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
		Консультації:	
_ год.		_ год.	
Вид контролю: залік			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Вивчення дисципліни «Гендерні практики в сучасній соціальній роботі» - важливий компонент розвитку сучасної соціальної роботи в Україні. Курс призначений для студентів другого року навчання рівня «магістр».

Мета курсу: вивчити основні засади, зміст і технології сучасних гендерних практик в соціальній роботі. Курс дає знання і розуміння на базовому рівні сутності гендерної політики у діяльності соціального працівника як основи гендерно-чутливої соціальної роботи з різними групами клієнтів з числа чоловіків і жінок. Опанування дисципліною передбачає формування цілісного уявлення про сутність гендерних проблем в організаційно-адміністративній роботі в закладах соціального захисту України

Завдання курсу:

1. Надати знання і сформувати розуміння на базовому рівні сутності гендерної складової в системі управління соціальними службами, установами та організаціями, її місце в системі відповідного наукового знання.

2. Сформувати гендерно-чутливі уміння у сфері організації соціального захисту України як частині реалізації гендерної політики держави;

Теоретичні:

1. Розкрити провідні підходи в сучасній науці щодо різноманітних форм та методів гендерної методології як, складової міждисциплінарного знання.

2. Надати об'єктивну характеристику гендерним проблемам ділової комунікації та пропонувати шляхи їх вирішення.

Практичні:

1. Сформувати у слухачів уміння використовувати гендерні технології попередження та подолання негативного впливу факторів соціального середовища на особистість;

2. Сформувати гендерно-чутливі уміння з корекції впливу гендерних стереотипів в організаційно-адміністративній роботі в закладах соціального захисту населення.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Базою вивчення даної навчальної дисципліни виступає оволодіння студентами відповідним обсягом знань і умінь в результаті опанування ними такими фаховими дисциплінами, як «Організаційно-адміністративна робота в закладах соціального захисту населення», «Актуальні проблеми в соціальній роботі в Україні», «Моделі і технології соціальної роботи в країнах світу», «Філософія та культура статі», «Гендерна експертиза в соціальній роботі».

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН 1.	Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування завдань спеціальності, відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, робити висновки, аргументувати свої думки
ПРН 2.	Грамотно висловлюватися в усній та писемній формі, використовувати мову професійного спілкування, пояснювати й характеризувати факти і явища державною та іноземними мовами
ПРН 3.	Розуміти наукові принципи, що лежать в основі соціальної діяльності, ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання зі спеціальності, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.
ПРН 4.	Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук.
ПРН 5.	Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.
ПРН 6.	Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, зокрема, з гендерної експертизи, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.
ПРН 7.	Критично аналізувати й оцінювати чинну гендерну політику країни, гендерний вимір соціально-політичних процесів на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.
ПРН 8.	Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички
ПРН 9.	Виконувати рефлексивні практики в контексті принципу гендерної рівності відповідальності, у тому числі для запобігання професійного вигорання.
ПРН 10.	Визначати зміст діяльності, зв'язки та межі компетенції установ та закладів соціального захисту, соціальних служб, інших організацій, що працюють з жінками.

ПРН 11.	Використовувати методи діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів за ознакою статі.
ПРН 13.	Обґрунтовувати необхідність соціальних змін, прийняття практичних рішень щодо покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.
ПРН 14	Визначати методологію прикладного наукового гендерного дослідження та застосовувати методи кількісного та якісного аналізу результатів, у тому числі методи математичної статистики.
ПРН 15	Розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень.
ПРН 16.	Використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів, зокрема, за ознакою статі.
ПРН 17	Самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.
ПРН 18	Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.
ПРН 20	Упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність.

Знання	ПРЗ 2 ПРЗ 5 ПРЗ 8	Програмні результати навчання визначені ООП
Уміння	ПРУ 4. ПРУ 6. ПРУ 7.	

Комунікація:	ПРК 1 ПРК 2.	
---------------------	-------------------------	--

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	студент/-ка демонструє повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; знання основної та додаткової літератури; виявляє креативність у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
82 – 89	студент/-ка демонструє достатні знання матеріалу в заданому обсязі, з певною систематичністю виконує практичні завдання, передбачені навчальною програмою; виявляє переважно конструктивний і репродуктивний характер використання набутих знань та умінь.
74 – 81	студент/-ка виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, успішно виконує практичні завдання, засвоїв/-ла основну та додаткову літературу, виявляє здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента/-ки наявні незначні помилки.
64 – 73	студент/-ка виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент/-ка спроможний/-на усунути їх із допомогою викладача/-ки.
60 – 63	виставляється студентів/-ці, відповідь якого/-ї під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.
35 – 59	студент/-ка не спроможний/-на до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни. студент/-

	ка не опанував/-ла матеріал навчальної дисципліни
1 – 34	студент/-ка не опанував/-ла матеріал навчальної дисципліни на достатньому рівні, але рівень залишкових знань та умінь дозволяє повторне складання підсумкового контролю за результатами самостійної підготовки.

Розподіл балів для заліку

Поточний контроль						Разом	Сума
РОЗДІЛ 1		РОЗДІЛ 2					
Т 1.1	Т 1.2	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4		
Поточний контроль						60	100
10	10	10	10	10	10		
Контроль самостійної роботи						40	
8	8	6	6	6	6		

Т 1.1, Т 1.2 ... Т 2.4 – теми розділів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи контролю:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда; екзамен.
- методи письмового контролю: тестові завдання, розв'язання задач і вирішення проблемних ситуацій репродуктивного, конструктивного і творчого рівнів;
- методи практичного контролю: виконання самостійних завдань;
- методи самоконтролю: самоаналіз, самооцінка.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ПРАКТИЦІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Тема 1.1. Основні поняття і задачі гендерного підходу в соціальній роботі

1. Основні поняття гендерного підходу в соціальній роботі.
2. Завдання гендерних досліджень соціальної політики і соціальної роботи.
3. Гендерно-диференційний підхід, гендерно-чутлива соціальна робота.

Тема 1.2. Гендерні аспекти соціальної роботи з різними групами населення

1. Гендерні аспекти в соціальній роботі.
2. Соціальна робота з підлітками та молоддю в гендерному аспекті.
3. Проблема реабілітації військовослужбовців.
4. Гендерні аспекти інвалідності.

РОЗДІЛ 11. ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ГЕНДЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНІЙ СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

Тема 2.1. Використання гендерних технологій у практичній соціальній роботі і соціальній допомозі жінкам: закордонний досвід

1. Роль гендерної парадигми в організації соціального захисту жіноцтва.
2. Закордонний досвід використання гендерного підходу у практичній соціальній роботі з жінками
3. Особливості соціальної роботи з дівчатками-підлітками і неповнолітніми матерями

Тема 2.2. Соціальна робота з батьками обох статей: гендерно-чутливі практики роботи з сім'єю

1. Сімейна політика і моделі батьківства в країнах Заходу.
2. Соціально-педагогічна робота з батьками обох статей в зарубіжних державних інституціях і громадах
3. Закордонний досвід соціального захисту працюючих жінок з сімейними обов'язками.
4. Практика соціальної підтримки багатодітних сімей у країнах ЄС

Тема 2.3 Гендерно-чутлива соціальна робота у випадку гендерно-обумовленого насильства

1. Практика гендерно-чутливої соціальної роботи з жінками, що постраждали від насильства.
2. Свобода від насильства як складова гендерної політики (на прикладі Норвегії).
3. Проблема соціального втручання у випадку явища домашнього насильства над чоловіками

Тема 2.4 Гендерні практики в соціальній роботі з батьками-чоловіками

1. Посилення державою ролі батька у процесі виховання дітей: декретна відпустка для чоловіків в країнах ЄС
2. Гендерні практики роботи соціальних сервісів з батьками-чоловіками: недоліки і здобутки
3. Тато-школа як форма соціальної роботи з майбутніми батьками.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота
РОЗДІЛ І. ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ПРАКТИЦІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ												
Тема 1.1. Основні поняття і задачі гендерного підходу в соціальній роботі	16	4	2			10	15	0,5	0,5			14

Тема 1.2.. Гендерні аспекти соціальної роботи з різними групами населення	14	2	2			10	15	0,5	0,5			14
РОЗДІЛ II. ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ГЕНДЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНІЙ СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ												
Тема 2.1 Використання гендерних технологій у практичній соціальній роботі і соціальній допомозі жінкам: закордонний досвід	14	2	2			10	16	1	1			14
Тема 2.2. Соціальна робота з батьками обох статей: гендерно-чутливі практики роботи з сім'єю	18	4	4			10	12					12
Тема 2.3. Гендерно-чутлива соціальна робота у випадку гендерно-обумовленого насильства	14	2	2			10	16	1	1			14
Тема 2.4 Гендерні практики в соціальній роботі з батьками-чоловіками	14	2	2			10		1	1			14
Усього годин	90	16	14			60	90	4	4			82

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Основні поняття і задачі гендерного підходу в соціальній роботі	2	0,5
2	Гендерні аспекти соціальної роботи з різними групами населення.	2	0,5
3.	Використання гендерних технологій у практичній соціальній роботі і соціальній допомозі жінкам: закордонний досвід	2	1
4.	Соціальна робота з батьками обох статей: гендерно-чутливі практики роботи з сім'єю.	4	

5.	Гендерно-чутлива соціальна робота у випадку гендерно-обумовленого насильства	2	1
6.	Гендерні практики в соціальній роботі з батьками-чоловіками	2	1
Разом		14	4

Теми лабораторних занять Лабораторні заняття структурою курсу не передбачені

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. **Актуальні проблеми соціальної роботи: теорія і практика** : колективна монографія / І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, О. М. Бойко [та ін.] ; за ред. Н. М. Коляди ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 234 с.
2. **Войтовська, А. І., Кравченко, О. О.**, укл. (2018). Актуальні проблеми соціальної роботи з жінками: навч. посібник для студентів спеціальностей 231 Соціальна робота та 232 Соціальне забезпечення. Умань: Візаві. <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/8961B8.pdf>
3. **Гендер і державна політика** /Пер. з англ.; Упоряд. П.Ренкін. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 494 с.
4. **Гендерна компетентність** фахівців/-чинь із соціальної роботи та захисту прав дитини. / Посібник. К., ГО «Центр гендерної культури» за підтримки ЮНІСЕФ. 2024.38 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/342003632_Sucasna_socialna_robota/link/5e
5. **Гендерні аспекти Європейського права: досвід адаптації законодавства країн Центральної та східної Європи**: Круглий стіл, 11 жовтня 2005 р. Стенографічний звіт. Київ, 2006 С.42-43]
6. **Гендерні аспекти** соціальної роботи: Антологія [упор. Т. Семігіна]. Київ: Академія праці, соціальних відносин і ту-ризму, 2021. 214 с.
7. **Гендер для медій**. Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За редакцією Марії Маєрчик (голова редколегії), Ольги Плахотнік, Галини Ярманової. Київ: Критика, 2013. 217 с. Розділ 12. Гендерна політика: від громадських рухів до державних стратегій. С.187 – 201.
8. **Гендерна політика в нормативно-правових документах**. Частина 1. За заг.ред. Левченко К.Б. / Г.Г. Жуковська, К.Б. Левченко, О.О. Остапенко, О.І. Сулова. Київ, 2020. 186 с.
9. **Грицай І. О.** Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. К.: «Хай-Тек Прес», 2018. 560 с.

10. *Державна сімейна політика в країнах Західної Європи*. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://shev.gov.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=6882&Itemid=479.].
11. *Капська А.Й., Завацька Л.М., Грищенко С.В.* Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах. Навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 1.5.3. Соціальна робота з жінками. С. 55–57.
12. *Жінки в історії соціальної роботи* : колективна монографія / [Коляда Наталя, Кочубей Тетяна, Кравченко Оксана [та ін.] ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, ф-т соц. та псих. освіти, каф. соц. педагогіки та соц. роботи, Гендерний центр.– Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/9416/1/82.pdf>
13. *Жінки в історії професійної соціальної роботи: від XIX століття до сьогодення*: колективна монографія / Т.В.Семигіна, Н.М.Коляда, О.О.Кравченко, Т.Д.Кочубей та ін. Умань : Видавець «Сочінський М.М.», 2020. – 316 с. <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12774/1/98.pdf>
14. *Луценко О.А.* Закордонний досвід використання гендерних технологій в соціальній роботі і соціальній допомозі населенню *Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду*: навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. О. Полянничко, А. В. Кирилюк. Суми : ФОП Цьома, 2020. 342 с. Розділ III. С.262-334.
15. *Насильство у соціокультурному вимірі сьогодення: стан, причини та механізми подолання*: навчально-методичний посібник [за заг. ред. О. А. Луценко, А. О. Полянничко]. Суми : ФОП Цьома С.П., 2016. 296 с.
16. *Луценко О.А.* Гендерний підхід у роботі з проблемою домашнього насильства *Сучасна соціальна робота на Сумщині: теорія і практика*: навчально-методичний посібник / за заг. ред. С. О. Поляченко, А. О. Полянничко, А. В. Кирилюк. Суми : ФОП Цьома С.П., 2020. 416 с. С.61-70.
17. *Семигіна Т.В., Ярошенко А.А.* Гендерні аспекти сучасної соціальної роботи: практика й освіта *Paradigms of the modern educational process: opportunities and challenges for society*. 2019.230с.С.78-86. URL: <https://www.academia.edu/41705106>
18. *Семигіна Т.* Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с. URL: https://www.researchgate.net/profile/Tetyana-Semigina/publication/342003632_Sucasna_socialna_robota/links/5eddf6ae299bf1d20bd86768/Sucasna-socialna-robota.pdf (Дата звернення: 03.10.2024)
19. *Семигіна, Тетяна.* Міжнародна соціальна робота: пріоритети та стандарти. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 175 с. URL: https://www.researchgate.net/profile/Tetyana-Semigina/publication/349287443_Miznarodna-socialna-robota-prioriteti-ta-standarti.pdf

20. **Соціальна робота з жінками** : навчальний посібник для студентів спеціальностей 231 Соціальна робота та 232 Соціальне забезпечення (Галузь знань 23 Соціальна робота) / [уклад.: А. І. Войтовська, О. О. Кравченко]. – Умань: Візаві, 2018. – 229 с.
21. **Ярошенко А., Семігіна Т.** Гендерна компетентність у соціальній роботі: Як інвестувати феміністичні погляди у гендерно-трансформаційну практику: монографія. Даллас, США: Primedia e-Launch LLC, 2022. 215 с.

Додаткові:

1. Луценко О.А Досвід соціальної підтримки сімей та роботи з батьками обох статей в зарубіжних державних інституціях і громадах *Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (09 червня 2022 року, м. Суми). Суми: СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2022. 326 с. С.156-160
2. Луценко О.А. Соціально-педагогічна профілактика девіантної поведінки хлопців-підлітків з урахуванням гендерного підходу *Дитинство без насилля : суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. проф. О. Кікінежді. – Тернопіль : Стереарт, 2014. С. 563-567.
3. Луценко О.А. Гендерний підхід в наукових дослідженнях та практичній роботі з сім'єю *Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (11 – 12 листопада 2015 року, м. Суми). – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – С. 246 – 248.
4. Гончаренко О. В., Луценко О. А. Репродуктивне здоров'я населення як об'єкт уваги гендерно чутливої соціальної роботи. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Випуск 1 (146). Одеса, 2024. С. 70–75.
URL: <https://nv.pdpu.edu.ua/Magazin>
URL <https://drive.google.com/file/d/19gTmPDeIo8rJJ7kEHMKtez-xI54NMOFj/view>
5. Луценко О.А., Парфило К.М. Чоловік як жертва емоційного і психологічного насильства в сім'ї *Соціальна робота: виклики сьогодення* : Збірник наукових праць за матеріалами X Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. О. В. Сороки, С. М. Калаур, Г. В. Лещук. Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2021. 386 с. С.108-112.
6. Луценко О.А., Подольська А.Ю. Врахування державою потреб та інтересів жінок, які виховують дітей з інвалідністю *Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (09 червня 2022 року, м. Суми). Суми: СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2022. 326 с. С.233-237

7. Марценюк Т. О. Гендерна політика Європейського союзу: загальні принципи та найкращі практики. Київ, Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). 2015 . 44 с. URL: https://www.icps.com.ua/assets/uploads/files/genderna_pol_tika_s.pdf:
8. ОПЕРАТИВНИЙ ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ в Україні | CARE International. Жовтень 2023. 44 с.
9. Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (09 червня 2022 року, м. Суми). Суми: СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2022. 326 с.
10. Ярошенко, А. А., Семигіна, Т. В. (2019). *Феміністична соціальна робота як професійне інвестування в жіночу солідарність*. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму, 1, 13-29.

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)